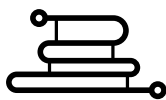

Biblioteka
INCUS

TIM press

Biblioteka
INCUS

Sylvain Tesson
SNJEŽNI LEOPARD

Naslov izvornika
La panthère des neiges

Copyright © Éditions Gallimard, 2019.
Copyright © Vincent Munier, fotografija na str. 123.

© za hrvatsko izdanje:
TIM press d.o.o., Zagreb
tim.press@tim-press.hr
www.tim-press.hr

Sva prava pridržana.

ISBN 978-953-8075-98-8

Cet ouvrage a bénéficié du soutien des Programmes d'aide
à la publication de l'Institut français.

Ova knjiga je objavljena uz potporu Programa pomoći izdavaštvu
koju dodjeljuje Institut français.

Sylvain Tesson

Snježni leopard

S francuskoga prevela
Dubravka Celebrini

Zagreb, 2021.

Majci malog leoparda

Predgovor

11

PRVI DIO
Približavanje

17

DRUGI DIO
Predvorje

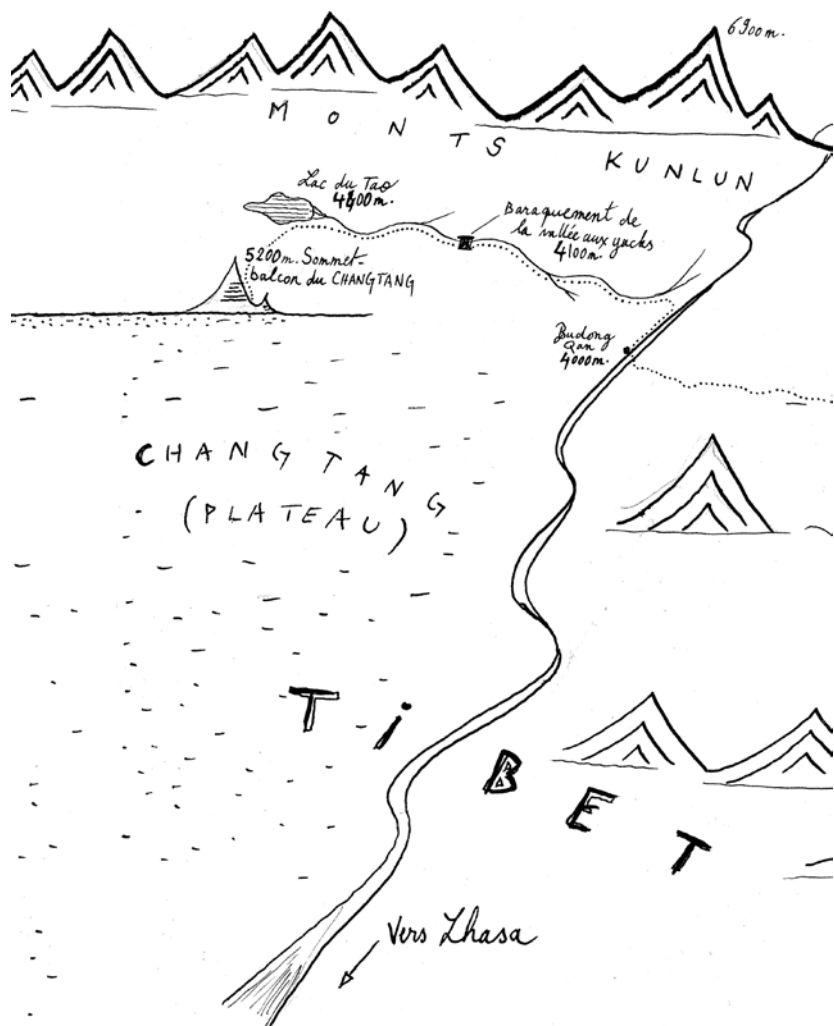
57

TREĆI DIO
Ukazanje

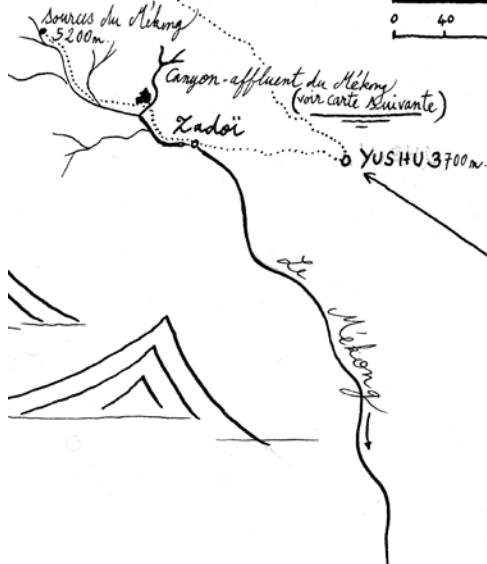
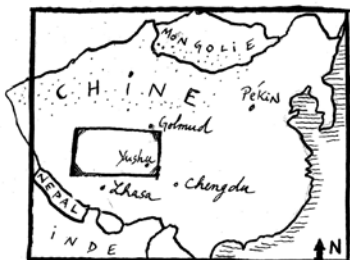
75

O autoru

173

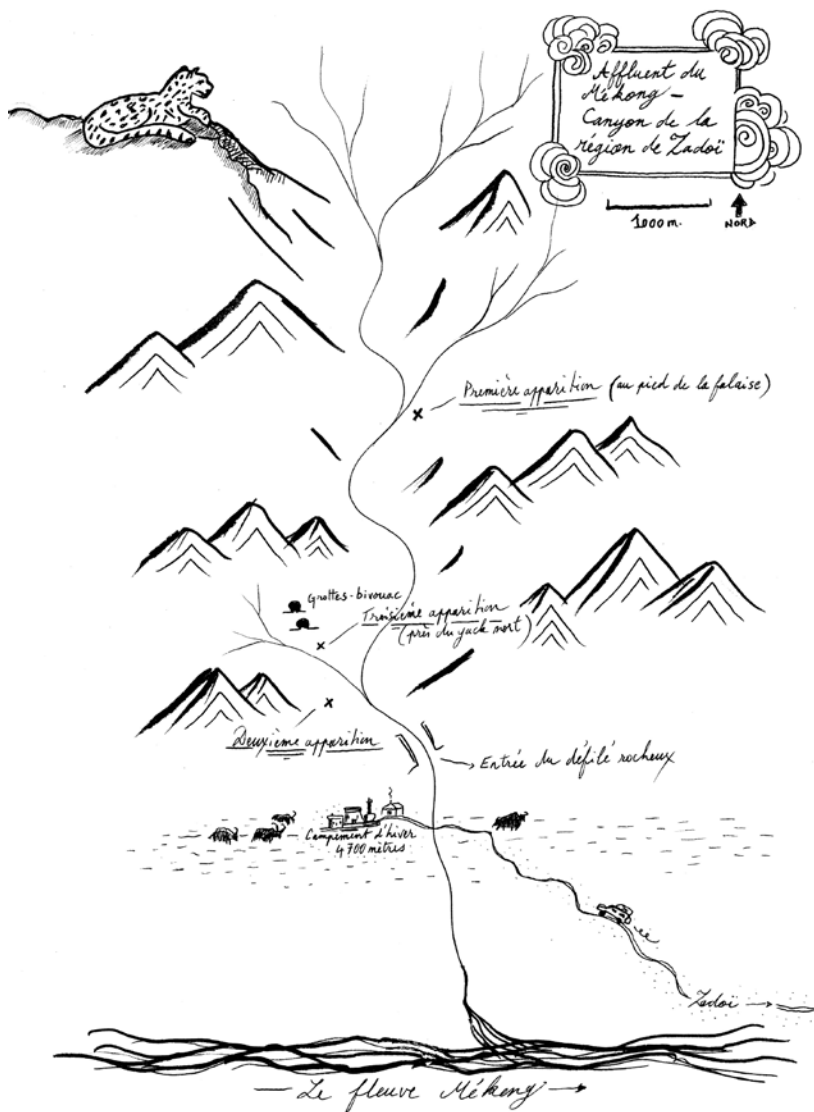
Monts Kunlun – gorski masiv Kunlun; Lac du Tao – jezero Tao; Baraquement de la vallée aux jacks – logor u dolini jakova; Sommet balcon du Chang Tang – balkonski vrh Čang Tanga; Budong Qan – Budong Čan; Chang Tang (plateau) – Čang Tang (plato); Tibet – Tibet; Vers Lhasa – prema Lhasi

itinéraire
de l'auteur
février 2018
(en automobile)

□ CHENGDU

Vers Golmud – prema Golmudu; Qhingai – Čingaj; Source du Mékong – izvor Mekonga; Canyon – affluent du Mékong (voir carte suivante) – kanjon – pritok Mekonga (vidi sljedeću kartu); Zadoi – Zadoi; Yushu – Jušu; Le Mékong – Mekong; Chengdu – Čengdu; Mongolie – Mongolija; Chine – Kina; Pékin – Peking; Golmud – Golmud; Chengde – Čengde; Lhaza – Lhaza; Nepal – Nepal; Inde – Indija; Itinéraire de l'auteur février 2018 (en automobile) – autorov itinerar u veljači 2018. (u automobilu)

Affluent du Mékong – canyon de la région de Zadoï – pritok Mekonga – kanjon u oblasti Zadoi; Nord – sjever; Première apparition (un pied de la palaise) – prvo ukazanje (ispod litice); Grottes – birouac – spilje – logor; Troisième apparition (après du jack mort) – treće ukazanje (pored mrtvog jaka); Deuxième apparition – drugo ukazanje; Entrée du défilé rocheux – ulaz u stjenoviti prolaz; Campement d’hiver – zimski logor; Zadoï – Zadoi; Le fleuve Mékong – rijeka Mekong

Život

Sunce je i dalje tek žuta točka u ledenoj palači. Neobično je okrenuti lice prema toj zvijezdi i ne osjetiti njezino milovanje. Munier nas je nastavio voditi po padinama. Nismo se udaljavali više od deset kilometara od kolibe. Jednom smo otišli prema grebenima. Drugi put do rijeke. Ta su izbjavanja bila dovoljna da sretnemo mještane.

Ljubav prema životinjama kod Muniera je dokinula svaki oblik taštine. Nije se previše bavio sobom. Nikad se nije žalio, pa se ni mi, isto tako, nismo usudili izjaviti da smo umorni. Biljojedi su se kretali, brsteći pašnjake uz rub padina i strmina. Na reljefnim pregibima, ondje gdje su se kosine spajale s kotlinama, rađali su se mali izvori. Prolazio je red magaraca, na čvrstim nogama noseći krhku dražest i bjelokosnu odjeću. Prolazila je kolona antilopa vukući veo za sobom.

„*Pantholops hodgsonii*“, izgovorio je Munier koji je u prisutnosti životinja govorio latinski.

Sunce je prašinu pretvaralo u zlatnu brazdu koja je padala poput rumene niti. Dlačice su

titrale na svjetlosti, izgledale su poput pare. Munier, obožavatelj sunca, uvijek se trudio postaviti nasuprot svjetlosti. Bijaše to krajolik mineralne pustinje koju su pomicanja magme otela od neba. Ti su prizori predstavljali heraldiku istočne Azije: niz životinja podno tornja podignutog na padini. Svakog dana, na jednoobraznim zaravnima, birali bismo što ćemo gledati: ptice grabljivice, pike – naziv za sisavce iz tibetanske prerije – lisice i vukove. Fauna finih pokreta, koja se prilagodila grubosti visina.

Na tom povišenom predvorju između života i smrti odigravala se tragedija, teško dokučiva, savršeno uređena: sunce se rađalo, životinje su lovile jedna drugu, kako bi se voljele ili proždirale. Biljojedi su petnaest sati na dan provodili s glavom spuštenom prema tlu. Bijaše to njihovo prokletstvo: živjeti polako, pasući oskudnu, ali ponuđenu travu. Za mesojede je život bio uzbudljiviji. Lovili su hranu koja je bila rijetka, a ako bi je uspjeli zgrabiti, smiješila im se krvava gozba, a nakon toga sladostrasno preživljanje.

Sav taj svijet umirao je, a plato bijaše prekriven lešinama koje su strvinari rastrgali. Ubrzo će se kosturi spaljeni ultraljubičastim zrakama povezati u biološkom plesu. Antička Grčka to je intuitivno predmnijevala: svjetska energija kruži u zatvorenom krugu, od neba do kamena, od trave do mesa, od mesa do zemlje, pod paskom sunca koje pruža fotone u zamjenu za dušik.

Bardo Thödol, tibetanska *Knjiga mrtvih*, govori isto što i Heraklit i filozofi o stalnoj mijeni. Sve prolazi, sve teče, sve otječe, magarci galopiraju, vukovi ih gone, lešinari čekaju: red, ravnoteža, žarko sunce. Tišina koja para. Svjetlost bez filtra, malo ljudi. San.

Bili smo tu, u tom vrtu života, zasljepljujućem i morbidnom. Munier je upozorio: to je raj na -30 °C. Život se pojednostavljuje: roditi se, trčati, umrijeti, istrunuti, vratiti se u igru u nekom drugom obliku. Shvaćao sam želju Mongola da svoje mrtve ostave raspadanju u stepi. Da je to moja majka naložila, volio bih da smo njezino tijelo mogli položiti u nekoj udubini Kunluna. Strvinari bi je rastrgali, nakon čega bi i sami bili prepušteni nekim drugim čeljustima, da bi se onda pojavili u drugim tijelima – kao štakor, zmija, sup – dajući napuštenom djetetu mogućnost da zamisli svoju majku u lepetanju krila, prelijevanju ljusaka, treperenju runa.

Prisutnost

Munier me oslobodio kratkovidnosti. Njegovo je oko sve otkrivalo, uopće nisam sumnjao. „Učiniti da se predmet pojavi, to je važnije nego označiti ga“² napisao je Jean Baudrillard o umjetničkom djelu. Čemu služi raspređanje o antilopama? Pojavile su se, najprije titrajući u daljini, onda se približavajući, s jasnim obri-sima, da bi odjednom tu stale, u krhkoj prisutnosti koju bi i najmanji nemir raspršio. Vidjeli smo ih. To je bila umjetnost.

Marie i Léo, prateći Muniera od Vogeza do Champsaura, napredovali su u identifikaciji onog neprimjetnog. Na ovom pustom platou ponekad bi u svijetlim stijenama otkrili antilopu ili prerijskog psa skrivenog u sjeni. Vidjeti nevidljivo: načelo kineskog taoizma i umjetnikova težnja. Ja sam dvadeset pet godina mlatio po stepi, a da nisam otkrio ni deset posto onoga što je Munier uhvatio. Iako sam 1997. sreću vuka na jugu Tibeta, sudario se s lasicom na krovu crkve Saint-Maclou, u Rouenu, u sibirskoj tajgi

---

² Jean Baudrillard, Predgovor katalogu izložbe Charlesa Mattona u Palači Tokyo, 1987.

riknula i povukla se u kut sobe, poput pantere koja se propinje prije nego što će skočiti“.⁷

Potkraj 19. stoljeća, nadahnjujuć je postao mit o Meluzini. Belgijac Fernand Khnopff – poluonirički, polusimbolistički – na platnu iz 1896, naslovljenom *Nježnosti*, naslikao je leoparda s glavom žene kako mazi već blijedog ljubavnika. Ne usudimo se ni zamisliti što je momka zadesilo.

Prerafaeliti su zvijer uključili u svoje slikarije. Razodjevene princeze i iscrpljeni polubogovi kretali su se u slatkastom ozračju, zajedno s leopardima svedenima na manekene koji nose šareno krzno. Ti su slikari slavili isključivo ljepotu tog motiva. Edmund Dulac i Briton Rivière životinju su pretvorili u stilski dotjeran tepih podno postelje.

Zatim je snaga životinje zaokupila zagovornike nove umjetnosti. Njezino je savršenstvo odgovaralo estetičnosti mišića i čelika. Jouve ih je napeo poput luka. Leopard je postao oružje. I više od toga! Bentley Paula Moranda. Utjelovio je savršeni pokret, bez samilosti i bez trljanja. Za razliku od jaguara, leopard neće udariti u stablo. Zahvaljujući izrazito dotjeranim skulpturama Rembrandta Bugattija i Mauricea Prosta, ta divlja mačka je 1930. izišla iz laboratorija evolucije, zasluživši da se skupčca uz

---

⁷ Alexandre Dumas, *Tri mušketira*.

noge crнке koja na svojim malim grudima drži čašu šampanjca.

Sto godina kasnije, motiv „leoparda“ koristio se za ručne torbice i oslikani papir u odmaralištu Palavas-les-Flots. Svako doba ima svoje shvaćanje elegancije, svaka epoha čini ono što može. Naša se sunča u oskudnom kostimu.

Munieru nije bilo svejedno što je zvijer izručena umjetnosti. Ali i sam ju je pokazivao. Jednodimenzionalni duhovi prigovarali su našem prijatelju da slavi čistu ljepotu, samo to. To se smatralo pravim zločinom u vremenu tjeskobe i moraliziranja. „A poruka?“ govorili su mu, „a otapanje ledenjaka?“ U Munierovim knjigama vukovi lutaju po arktičkoj pustoši, japanski ždralovi kolektivno plešu, dok medvjedi, lagani poput pahulja, nestaju u isparavanjima. Nema kornjača koje se guše u plastičnim vrećicama, tu su samo životinje sa svojom ljepotom. Gotovo bismo pomislili da smo u raj. „Predbacuju mi estetiziranje životinjskog svijeta“, brani se on. „Ali ima dovoljno svjedočanstava o propadanju! Ja tragam za ljepotom, u njezinoj sam službi. To je moj način da je branim.“

Svakoga jutra na visoravni čekali smo da se ljepota spusti s Elizejskih poljana.

Prvo ukazanje

Znali smo da luta uokolo. Katkad bih ga vidio: ali to je bila samo stijena, samo oblak. Živio sam u iščekivanju. Tijekom boravka u Nepal u 1973, Peter Matthiessen nije ni jednom vidio leoparda. Svakome tko ga je pitao je li ga sreo, odgovorio bi: „Ne! Nije li to čudesno?“⁸ E pa ne, dragi moj Peter, to nije „čudesno“! Nisam mogao shvatiti da se netko veseli zbog neuspjeha. To je bila duhovna pirueta. Htio sam vidjeti leoparda, došao sam zbog njega. Jer njegovo ukazanje bilo bi moje prinošenje žrtve ženi od koje sam razdvojen. Iako sam iz ljubaznosti, odnosno licemjerja, uvjerio Muniera da ga pratim isključivo zato jer obožavam njegov fotografski rad, žudio sam za panterom. Imao sam svoje razloge, posve intimne.

Moji prijatelji teleskopom su neumorno istraživali područje. Munier je mogao provesti cijeli dan proučavajući padine, centimetar po centimetar. „Bilo bi mi dovoljno uočiti trag urina na stijeni“, govorio je. Druge večeri,

---

⁸ Peter Matthiessen, *Snježni leopard*.

po dolasku u kanjon, vraćali smo se prema logoru Tibetanaca, kad smo ga ugledali. S neba je još dopirala slaba svjetlost. Munier ga je uočio, udaljenog sto pedeset metara južno od nas. Pružio mi je dalekozor, točno mi pokazao mjesto gdje da ga usmjerim, ali meni je dugo trebalo da ga otkrijem, odnosno da shvatim što gledam. Ta je životinja zapravo bila nešto posve jednostavno, živo, čvrsto, ali je njezin oblik meni bio nepoznat. Svijesti je potrebno neko vrijeme da prihvati nešto što ne poznaje. Oko izravno prima sliku, ali duh je ne prihvaća.

Odmarao se, ležeći ispod sada već tamnih stijena, skriven iza grmlja. Potok sa ždrijela vijugao je sto metara niže. Mogli smo proći na korak od njega a da ga ne vidimo. Bijaše to religijsko ukazanje. Sjećanje na njegovu pojavu u meni je i danas obilježeno svetošću.

Podignuo je glavu, udisao zrak. Pripadao je heraldici tibetanskog krajolika. Njegovo krzno, prošarano zlatom i broncom, pripadalo je danu, noći, nebu i zemlji. U sebi je obuhvaćao grebene, vječni led, sjene ždrijela i nebeski kristal, jesen padina i vječni snijeg, trnje s kosina i grmlje pelina, tajnu oluja i srebrnih oblaka, zlato stepa i pokrov ledenjaka, agoniju muflona i krv divokoza. Živio je pod runom svijeta. Bio je odjeven za pokazivanje. Leopard, snježni duh, obukao se Zemljom.

Žrtvovanje jaka

„Otkrio sam spilju, dvjesto metara iznad staze. Ondje ćemo se utaboriti. Gleda na istočnu stranu, bit ćemo na najboljem mogućem mjestu.“

Tako nas je Munier probudio tog jutra, tjedan nakon što smo stigli. U kolibi je bilo ledeno, Léo je upalio peć pa smo najprije pripravili čaj, a onda spremili prtljagu. Čaj za jutarnje buđenje, prtljagu za preživljavanje po noći. Nosili smo fotografsku opremu, dvoglede, vreće za spavanje na -30 °C, namirnice i moj primjerak *Tao Te Činga*.

„Gore ćemo ostati dva dana i dvije noći. Ako se leopard ukaže, spilja nudi savršen pogled.“

Penjali smo se okomitim talvegom do kanjona. Trebalo nam je vremena da svladamo strmine, obavijene olovnim zrakom. Moji su se prijatelji mučili. Léo je nosio trideset pet kilograma, a golemi teleskop virio mu je iz naprtnjače. Znači, čak su i metafizičari sposobni za napore, razmišljao sam. Marie je posve nestala pod teretom koji je bio viši od nje. Ja ni ovaj put nisam ništa nosio, nego sam hodao poput kakvog debeljka okruženog slugama. Suzdržavao

sam se od napora zbog bolnih leđa, a ne iz sklonosti prema kolonijalnim karavanama.

„Ondje je neka tamna masa!“ kazala je Marie.

Jak je bio na umoru. Ležao je na lijevom boku, zadihan, a para mu je ispunila nosnice. Izdahnut će ovdje, na kraju prolaza. Gotovo je s trčanjem pod radosnim suncem. Leopardovi očnjaci probili su mu vrat, krv je tekla po snijegu. Zvijer je drhtala.

Tako lovi leopard: skoči na vrat svoje žrtve i ne ispušta ga. Napadnuta životinja bježi po proplanku s predatorom na vratu, a trka završava padanjem obiju životinja – lovca i lovine. Kotrljaju se po padini, padaju po strminama, udaraju o stijene. U tim se borbama događa da divlja zvijer slomi kralješnicu. Ako se izvuče, cijeli će život šepati. Skitski nomadi na svojim su zlatnim kopčama imali motiv *leoparda na vratu*. Crteži prikazuju kovitlac mišića i izmiješanog krzna, napad i bijeg, kao najčešću posljednicu susreta dvaju bića.

Leopard nas je čuo. Zasigurno nas je promatrao, skriven iza stijena, uznemiren jer bi mu dvonošci – ta vrsta koju svi smatraju sramotnom – mogli oteti plijen. No prevario se, budući da su Munierove namjere bile složenije od oti-manja hrane jednom mesojedu. Jak je uginuo.

„Premjestit ćemo ga deset metara, do kraja usjekline, uza spilju“, kazao je Munier. „Ako se leopard vrati, bit ćemo tu!“

Pala je noć, bili smo na položaju, jak je ležao na travi dok smo se mi smjestili u spilje koje kao da su naslagane jedna iznad druge. „Dvojni objekt!“ kazao je Léo otkrivši dvije udubine, jednu iznad druge, odvojene izbočinom od trideset metara. Marie i Munier zauzeli su donju (glavni objekt), dok sam ja s Léom bio u gornjoj (pomoćni objekt), a jak je ležao sto metara niže (podrumi posjeda).